

Изјава читателјима.

Кад сам у броју 23. овога Листа објавио, да ћу од 1 Марта 1870. започети дванајсти течај Школскога Листа, надао сам се био, да ћу међутим са скупљним дуговима досадашњѣ трошкове око издавања подмирити и за у напредак најманѣ 300—400 предплатника добити, како би Лист без прекидања уредно излазити могао.

Но ја сам се у тој својој нади преварио, ер после двојструке писмене опомене едва една десетина старих дужника одговори својој дужности, а мени остаде та невоља да више од 900 фор. потраживати морам од школских патроната и од особа које Школски Лист од 1866—1868 примише, али до данас предплату непослаше. Исто тако за 1869. годину имам преко 300 форинти неплаћене предплате, дочим сам ја морао новаца позајмити, да трошкове око издавања листа подмирим.

Међутим се за 1870. до сада 46 предплатника пријавило и то су понајвише они врстни мужеви, кои су и прошлих година за себе и за сиромашне учитељ Школски Лист држали и уредно за нѣга предплату шилијали.

У овим дакле околностима принуђен сам од издавања и уређивања Школскога Листа сасвим одустати.

Молим дакле да ми одсада више нитко предплату на Школски Лист за 1870 годину нешалѣ, а поштованим предплатницима јављам, да ћу свима најдалѣ до првог Априла о. г. предплату уз поштанска упутства повратити. Међутим они између њих, кои би желели, за прислату ми предплатну своту књига и Школских Листова од прошлих година набавити, могу такове по ниже означеном списку и цѣни код мене добити.

Ово су књиге, од коих Господа предплатници у замену за прислате ми новце избирати могу:

Мисли о уређењу црквенопросвјетних одношај Срба у
 Аустрији од Н. Ђ. Вукићевића по 80 новчића.

Изаснењ св. литургије, вечерња и јутрења од истога, 36
 новчића.

Спомоћна књига за разясњавањ цркв. појна од истога.
 36 нов.

Чланци о васпитаню за родитељ, 30 н.

Назначай женскињ по св. Божијој речи од Богдана Куз-
 мановића, са сликом, 30 нов.

Срб. народна црква од Теофана Живковића архимандрита
 (за произвољни поклон фонду Школ. Листа, по кои ние ма-
 њи од 40 нов.)

Срб народне песме за децу 10 новчића

Школски Лист од год. 1862 подпун по 1 ф. 60 нов.

Од истога II. полгодиште по 80 нов.

Школски Лист од 1864. по 1 фр а од 1865 (само 6
 броева и два додатка) по 25 кр.

Школски Лист 1868 подпун за 1 ф. 60 кр.

Кои би дакле од госноде предплатника желио поменуте
 књиге и листове у накнаду за достављну ми предплату при-
 мити, нека ми се до 15 марта о. г. тога ради преко кореспон-
 денцкарте пријави означивши одабране за се књиге кое же-
 ли имати, а ја ћу му такове о његовом трошку покрај рачуна
 мог доставити. Ко се пак тога ради дотле непријави, тај ће
 свог повце, као што већ горе изјавих, пайдуже до 1. Априла
 по нашем на пошти примити.

Остае ми још да јавно захвалим Госноди скупитељима и
 подпомагатељима Школскога Листа како онима кои су имена
 у првим броевима овога Листа, објављна, тако и многопоштова-
 ној Госноди: Максиму Папићу проти жабаљском, Јовану пл.
 Миковићу вел. судцу Вуковарском, Јовану пл. Младеновићу
 вел. Судцу Ердевичком и Бранку Јовановићу вел. судцу Рум-
 ском, кои су доброту имали у своим срезовима за све школе
 предплату уредно скупљати и овамо пошиљати.

У Сомбору 20. фебруара 1870.

Никола Ђ. Вукићевић.

Преглед учитељске радњѣ

у србским народним школама.

(свршетак).

IV.

Природопис се бави са описивањем земаљских производа и подјљубе их рад лакшег прегледа у природна царства а свако царство у разреде и у подразреде. Природословљѣ се занима са испитивањем сила и природних закона, којима су како органична тако и неорганична тјѣlesa и сви природни појави на свѣту подчинјени.

По себи се разумјѣ, да ѣ природопис лакши предмет за мале ученике ер се производи природни могу наочигледно посматрати, а природословљѣ ѣ предмет тежи по томе што се закони природни мораю многостручним посматрањем и покушавањем истраживати и сазнати. С' тога се природословљѣ може само у најстаријем разреду основне свакидашњѣ школе и у повторним разредемa предавати. По томе мињнию у обичним школама гдѣ едан учитељ сву дјцу од 6—12 година учи, едва ће се што мало из природословља и то нузгред уз природопис учити моћи, а тек у повторной школи мораће се надокнадити остало, кое ће у толико лакше ићи, што су природословљѣ и на њему основана наука о земљодјљству и сточарству, уз рачун, главни и такорећи едини предмети повторне школе.

Другчије ствар стои у оним свакидашњим школама у којима ѣ више учитеља, ту већ на сваки начин најстаријим ученицима и ученицама имаю се из природословља предавати сви они предмети из којих они за будући живот свой користна знања црпили могу, а кое на основу добивеног одпре знања схватити и разумјѣти могу.

Ученј природословља у народной школи оснивати се мора на покушајима или опитима (експериментима). Дјца мораю видити у маломе онај природни појав, с којим хоћемо да их упознамо, мораю питати: шта ѣ то што им показуемо, како то бива и зашто бива. На која питања имамо им одговора са наочигледним показивањем дати. Тек пошто ѣ дјте покушај видило и с њиме се упознало, долази оно до познавања закона природног, кои покушаю том и сличним појавима у природи за темель служи. Без апарата неможе се дакле никако обићи, али ови треба да су што простиа. У броју 9.

Школског Листа од 1868. године споменута е збирка спиндлерових физикалних апарата, која се код Шмидта уредника Школског Листа у Дармштадту, преко сваке пештапске и бечке књижаре добити може. Збирка та стои само 11 ф. Она би се дакле за сваку нашу школу лако набавити могла а многи се покушаи могу са обичним куйнским посуђем, меуром ил раденичким алатима показати.

Ови су предмети што се у најстаријем разреду народних школа и у повторной народной школи из природословља учити имаю :

а). О ваздуху. У овом погледу може сваком учитељу нашем врло добро послужити 36. лекција из науке гледаня (види велико упутство за букварске науке стр. 185—196). Само нека све што е тамо наведено сваки добро проучи тамо споменуте покушае нека пред дѣцом чини, и нека их упути, да и они сами под нѣговим надзором то исто чинити покушаваю. К овоме има се у главной школи додати поука о тискомѣру или барометру (види читанку за IV. разред.), а по себи се разумѣ да барем у главним школама ове справе мора бити.

б). о води, о извлаченю воде из бунара, о шмрку о водоводима (чесмама) и водоскоцима, о натегачи и теглици и о шприцалкама. (види вел: Упутство лекција 37.)

в). о топлоти, о топломѣру или термометру (види читанку за IV. разред) о гріяню соба и о куваню: о пари и о испариваню, о роси, мразу, иню, магли, облацима, киши, снѣгу и тучи; о обтоки и преображаню воде, види за све ово вел. Упутство лекцију 37 и читанку за IV. разред). Затим долази поука о снази и о употребленю паре за покретанѣ строева, у паробродима на желѣзници, у парним млиновима и у земљодѣлској радњи кад се ова у великом обиму води.

г.) најнуждније из науке о свѣтлости и о сѣнки, о ширеню и преламаню свѣтлости, о бояма, и о дуги; о издублѣним и испупченим стаклима, и о свѣтлопису (фотографин).

д.) о муњности, муњи и грмљавини, о чуваню од грома и о муњовоѣи; о магнету, о магнетисаном челику и о компасу, е поуком о телеграфу. (види читанку за IV. разред.)

е.) уз употребљиванѣ најобичниих оруђа за радню и олакшицу у механичким пословима, као што су: полуга или ђуския, колица са едним точком, вага, (теразие и каятар), чекрк, точак за подизанѣ, палие шараф и т. д. наочигледно се тумаче дѣци основна начела механике, у колико су она свакоме тежаку

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

и занатлиј нужна. (Ово се особито у повторной школи радити има.

е.) најнуждније о пливовима (гас) наиме о киселињу (oxygen) водињу (hydrogen), угљињу (carbonium) и гушљику или загушињу (azot); о горенју и угљной киселини, о вренју винском, оцатском (сирћетном) и трулежном, о нишадору или амонијаку, с поуком о ђубрету као о најбольој храни за растинџ, о различитим врстама ђубрета; о ђубришту или сметиншту, о мешанју различите врсте земљџ, и о храни животинској.

ж.) напоследку овамо спада и поука о животу човџином; о три главне животне (виталне) радиџ наше, наиме о дисању, течаю крви и сваривању, са саветима о чистоти и умџрености, послу и одмору, о чувању здравља и неги у болести, о упиљу храни, одела и стана на здрављџ, кои се савџти учећој се младежи и простом народу што чешџе давати имаю.

Држим да нема разборита човџка, кои би држао да овде изложена зная из природословља и природописа нису народу нашем по све нужна. Диста зная су та данашњим даном у нашим околностима свакоме нужна постала, а по времену бит џе она још нужднија и без њих не џе моџи наш народ у овим краевима обстати, него џе морати пропадати, као оно што у Америци старосџдиоци пропадаю са своџ глупости, дочим се дошљаци множе и богате, са свога зная и вештине. Ми се дакле својски старати имаю, да гореномену та најнужднија основна зная из природних наука посредством обичне ал особито посредством повторне школе постау својном свеколиког народа нашег и да му она послуже на здрављџ и очвршћенџ, на освџшћенџ и просвџћенџ, и на приумноженџ материјалнога благостаня.

Речено џе већ џданут мало пре, да све оно што се из природословља учи, показати валя младежи у покушанма, кои се пред њима чине џ у разговору с њима, па онда покушае те мале прилагодити валя на появе природне, и упућивати ученике да из покушая наших и природних появљџија, сами дознаду природни закон, на коме се дотични появи осниваю.

Природне науке у свезу валя што чешџе доводити са обичним свакидашњим животом, а нарочито са домаћим, земљодџлским и занатлијским потребама и радњама, а помоћу природословља требити валя мало по мало оне празновџрице, што се у народу налазе и што су по здрављџи напредак народни убитаче.

WWW.LINJLJ.BS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Досада е на србском езикy веома мало књига природописних и природословних. Од природописних препоручуемо свакоме учитељу да набави Дра Вука Маринковића обширни природопис са природописним атласом; а употребити се може и природопис од Рафа за дѣцу, кога е на србски превео покойни Јоаким Вуић под насловом „Естетвословие“. Од природословних књига у своје време врло е ваљана била физика Стойковићева, с којом се и данас учитељ ради своје помоћи послужити може и која е особито по томе добра, што се у њој наочигледно и популарно показује глупост и ништавило коекаквих сузвѣрства што се и данас још у нашем народу налазе. Од нових физика ваљало би да сваки учитељ набави физику за гимназије у Србији и физику за висше девојачке школе од Е. Јосифовића. (Оба две могу се набавити у књижарама Београдским, а тамо се добити може и Маринковићев природопис).

Са овдѣ споменути књигама могу се учитељи наши за нужду послужити, а сваки учитељ србски, који разумје немачки, нека набави књиге *Physik in der Volksschule, von Johannes Crüger* и *Schule der Physik* од истога, па нека се из њих брижљиво поучава, како у природословљу, тако и у начину, којим се природословни предмети у народној школи предавати имају, да их дѣца што лакше и што болѣ схватити, и на корист у практичном животу употребити могу.

Како наш србски народ понавѣше од земљодѣлства и сточарства живи а послове своје још и данас по старински ради; то учитељи и свештеници наши имали би за дужност своју сматрати поучавањ и упућивањ младежи и простог народа у разумном на природним наукама основаном земљодѣлству и сточарству. У том погледу први е код нас почео радити Павао Бибић намѣстник Меленачки, који е много година младеж тамошњу у каламлену обучавао. Исто тако е похвале достојно дѣлањ госп. Стефана Ковачевића пароха Елемирског, који е, као што сам слушао, велики део порте Елемирске у најлѣпшу пштому башту преобратио, у којој младеж тамошњу каламлену и у обште баштованству практично учи. Нека се на ове врстне мужеве угледе и остали свештеници и учитељи народни, на нека што пре порту и школску башту преобрате у разсадник и сѣмениште, гдѣ ће се дѣца србска наочигледно и радећи учити обдѣлавану не само баште, него у колико е могуће и осталих струка земљодѣлства. Свештеници и учитељи по селима, и на салашима нашим могли би особито своим примѣ-

дом на овај начин од свакога мјеста за двадесет или тридесет година дјелани свога начинити златотворно село.

По смислу закона обвезан је сваки учитељ ученике III и IV. разреда од раног пролећа па до есени или сваки дан по мало, или у два ферилна по дана преко недеље, упућивати у врту школском, како се сию коштице, како се пресађују и пјегују воћке и како се калами. Осим тога дјвојчице упућивати ваља у држану куйнске баште и подрањивању разноврстне зелени и варива. Зарад тога свака општина има дати школи добро обрађену башту, у којој, ће ученици, кад год време допушта, из ван школских часова, под надзором учитељским радити и у вртарским пословима вештавати се.

Често чујемо, гдје се говори: „Не треба учити за школу него за живот!“ Ето најзгодније прилике, да се ово начело у народној школи употреби учењем природописа и природословља и прилагођивањем ових наука на земљодјелство, па и својским вештавањем у земљодјелској радњи по примјеру напреднијих и просвјетенијих народа. А то нас је једино кадро одржати на овој страни, у земљи натопљеној крвљу праотаца и браће наше, али коју ми са нехатости, нерадије, неумешности и раскошности туђинцима папуштамо, те нас на жалост данас ни издалека нема онолико и у онаком посједу, колико нас је и какви нас је по имано било овдје пре 50 и 100 година.

Ако Бог да те се у нас заведу поновно, вечерње и више народне школе, у тима би ваљало младиће од 12 — 15 година, па и старије који хоће да се уче, разумном земљодјелству учити и упућивати, како се виногради и ливаде обдјелују, како се марва на јаслама храни, како се пчеле држе и т. д. Женске пак у тим школама имале би се учити уредном домаћинству и држану куће, мешенију хлјба, куванију, станаренију а особито прављењу масла, куйнском вртарству и радњи око лана и конопље.

Нека није овдје заборављено и то, да се женска дјца у свакој народној школи имају брижљиво поучавати нејинуждним женским ручним радњама као што су: плетеније, заплетивање, мрежење, шивеније, криљење и кројење перива, а по могућству и осталих женских и дјечјих хаљина. У томе их има обашка постављена вешта учитељица или учитељева супруга поучавати, за који труд нека родитељи пристойну награду учитељки дају у колико се не би општини за ову постарале.

WWW.NJNLIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Уз све ово нека учитель женской дѣци хвали радиност, и нека матере упућує, да женску своју дѣцу уче свима радovima, коє су оне у добра времена србска од своих матери научиле, као што є преденѣ, снованѣ, тканѣ и беленѣ платна. У радныи и у вештини састои се образованост, а не у белилу и руменилу, у кићеню и у ношеню свиле и злата па у штрбецаню на єзику поквареном иѣмачко маѣарско-србском, као што се то сада по нашим варошима мисли! —

VI.

Осим до сада изложених предмета има се у свакој народной школи учити црквено поянѣ и народно пѣванѣ, тѣлесно вѣштбанѣ и войничко вѣштбанѣ.

Црквено поянѣ є саставни део и допуненѣ науке о вѣри. Оно є нама православним Србима веома од велике користи. Нѣме добиямо ми способност да можемо на свечаной служби Божиой, о ютреню и вечерню судѣловати и саучествовати, а тиме се побућує и развия у нама чувствованѣ побожности, тим се у срцу нашем утврђує любов к светињи прадѣдовской, тиме се ми земаљски створови подижемо на крили уображеня са землѣ на небо, те поюћи и славећи Бога у светим храмовима чини нам се да смо на небу, а тим се крѣпи срце и воля наша у добру, те постаємо ваљани християни и поштени люди.

Недаймо се завести особито ми народни учительи од оних развиєнога можда разума, али слепилом ума заражених грубих материялиста, коима є на путу народна просвѣта, у духу православля, у духу спасаваюће вѣре христове, него прионимо па складно избражаваймо све природне дарове коє є Бог човѣку дао, и настоймо да нам од дѣце у сваком погледу ваљани люди постану, а то ће бити, ако их учимо у свима гореизложеним наукама и вештинама ал ако незанемаримо притом и ову вештину пояня, коя є за образованѣ срца и припитомљаванѣ нрави веома од велике важности, а кою наш добри народ воли и за коіом чезне.

По моме миѣнню ученици првог разреда имали би се као и досада вештбати у основима пояня, а сви остали могли би заєдно у четири седмична получаса учити се црквеном пояню, пошто се найпре свака пѣсма добро прочита и протумачи. За ученѣ на памет доста є да се само тропари главних праздника задаю, а све остало може се пояти из мале катогасисе, кою нека дѣца и у цркву са собом носе и из нѣ пою.

Сваки Псалтирац треба да знаде пояти:

а.) Одговараня на ектење, подразумевајући овамо; Отца и Сина, Свят, и Благословенъ грядый и т. д.

б.) Благослови душе, и Хвали душе (које се на жалост сад едва по нјки пут у години поје, све ако то добри Христи-баш најрадије слушају.)

в. Све антифоне, тропаре и кондаке на Литургијама осам Христових празника; тропаре богородичних и већих светителских празника, Николайски, Светосавски, и и Храмовни тропар и кондак и Предстателство хришћан.

г.) Херувику, Достојно ест яко воистину и Ангел вопиаше.

д.) катавасије: Божићну, Ускршњу, и Духовску, и Отверзу уста моя; Велико славословије шестога гласа, Возбраной воеводѣ, Под твоје благоутробије, Богородице дѣво, и Упованије.

е.) великопостно пѣније, наиме: Возсия благодать твоя Господи (на свечаном вечерню у очи чистог понедељника)! „Да исправится молитва моя; Нынѣ слыш небесныя; Вкусите и видите; Благословлю Господа, Тѣло Христово примите; Вечери твоя тайныя, и Егда славни ученицы“

ж.) Пѣсме ваведенску, николайску, три божићне, светосавску и Кнезу Лазару.

Врло би добробило кад би се учители наши извештили у хармоничном појњу, и кад би овоме омладину учили, па хорове појња састављали, и с њима у цркви на празничком богослуженю појали. То би се особито у вечерной школи по ва рошима чинити дало.

Добри учители у повторним школама прекозиме науче мушку и женску младеж појњу: Блажених, Ирмоса, величания, и и вечерних стихира за Божић, Богоявление, Ускрсе, Спасов-дан и Духове. —

Народно пѣванѣ сада је такође редовни предмет учења у народној школи, с тога се особито препоручује учитељима, да ученике своје лѣпим аријама и пѣсмама науче. По себи се разумѣ да пѣсме те морају бити чисто моралне и за децу удешене, и да се нипошто несмеју учити у школи зазорне и нечисте пѣсме које баш са болјим пѣсмама школским замѣнити желимо.

Досада се у болјим школама нашим ове пѣсме пѣвати уче: „Благо нама тицама (из Буквара); Гай мирише, ружа цвета (из Јвора); Любичица мала у травици слава (од М. Настића учитеља); Кишо, кишо, мати благодати. (Ове три пѣсме наћићеш

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.yu. Школ. Листу 1860 год.) Я сам Србин Србски син, (од Дра Суботића); Я сам млада Србкиња (види Школ. Лист. ове године) Радо иде Србин у войнике од В. Живковића и Майска пјесма од П. Деспотовића (види Пријатеља Срб. младежи 1867.)

Желити би било да наши пјесници што више лјпних особито на родољубљ побуђуюћих пјесмица за дјцу спјваю, кое би се у школе а кроз ове и у народ лако пренети могле, те да нам момци и дјвојке у одморне часове и свечане дане, умјесто на-карадних пјесама што их простота по Бачкой и Банату пјва — лјпне и ваљане пјесме пјваю, и тим красниј укус и племенитиј чувствованя задобию.

Напоследку споменути имамо коју и о гимнастике.

Задаћа гимнастике у народной школи є тјлесно ячанј, снаженј, окретност и правилно држанј тјла. С' тога се овдј само проста и природна гимнастика употреблюе.

Тјлесна вештбаниа могу сви ученици заедно и у едно и исто време учити, а гдј є више вештих учителя и много дјце тамо се подјлюю ученици на млађе и старије, и сваку гомилу други учитель обучава.

Ова су найнужднија вештбаниа, која се у свакой народной школи са старим ученицима предузимати имаю:

а.) кретанј у отвореним и затвореним редовима; ходанј и трчанј у реду и по такту;

б.) слободна вештбаниа руку и ногу и цјелога тјла;

в.) скаканј у вис и у дужин у

г.) игре гимнастичне, од коих се приличан избор налази описан у Пријатељу Србске младежи од 1866 и 1867. године.

д.) Овамо спадаю народна сиграња, као трчанј, скаканј, лоптанј, хрванј и за одраслию младеж бацанј камена с рамена.

Свака школа треба да има удвору свом пространо с листовитим дрвећем засађено и пјском посуто игралиште, гдј ће се младеж у гимнастици и у народним и гимнастичним играма, вештбати. За сада се само у пролеће лјто и с есени могу гимнастичка вештбаниа држати а зима због оскудице у згодним зградама за овај посао, мораю изостати.

У повторной школи имала би се учити вештбаниа войничка, која би имао управляти од мјстне војне команде на молбу школске управе одређени войнички подчастник, и ова би се вештбаниа на дозвољном времену неделом и празником после подне и то само са момцима држати имала.

Други земаљски език има се само у главним школама пре-

давати, а од обштинског одбора школског зависи, кои ће то език бити. У трећем разреду ових школа учи се читанѣ писанѣ и разумеванѣ прочитаног и написаног на том другом езику, а четврти е разред за усавршаванѣ у свему овоме и за ученѣ мале практичне граматике тог страног езика. Више од еднoг страног езика у народној школи редовно учити ест безсмислица и најгора карикатура, ер тим се ученѣм дѣца само збуною, и свако тако ученѣ служи на уштрб учениа реалних наука и матернѣг езика.

Цртанѣ нисе за народне основне школе обвезни предмет али се као средство за извештбанѣ ока и руке, за нѣгованѣ чувствованя лѣпоте, а и као приправа за различите занате препоручуе, да се по варошима, гдѣ год е само могуће, уче почела у цртаню. Код нас би се то у IV. разреду главних школа учити могло. Али за сада валя нам настоявати пре свега да се у школама нашим предае све оно што закон земаљски за услов обстанка вѣрозаконских школа ставля, и што е за нашу дѣцу необходимо нужно, те по томе о цртаню овдѣ пећу ништа ни говорити.

Са овим завршуем овај преглед раднѣ учительске у Србнар школи, кога сам по учебном нацрту, што е кр. угар министар просвѣте издао, и према потребама нашим за браћу учительѣ удесио, нека им оно међутим као упутство послужи у раднѣ вѣховој, а надамо се да ће се народни сабор скорим састати и о уређењу школа наших својски постарати се, повѣривши управу школа наших најболѣм и найискуснѣм нашим педагозима, кои ће овај посао темельно и најболѣ удесити.

В.

Д о п и с и.

Са Цетиня. О Богоявленю 1870. Знаю да ће вам било бити разабрати како живимо у овој слободној земљи Србској. С тога и узимам перо да вам о томе пишем.

У вече Божића иѣасмо у гору рад Бадняка. Кнез и сва господа цетиньска на коньима. Мећало се из кубура да се сва гора разлѣгала, и пѣвало се онако по црногорски. Сваки е о сѣкао бадняк и понио га до кнежева двора же га оставише.

А иначе сваки човѣк донесе себи баћняк, и то на сваку мушку главу по едан. Кои у вече а кои у поноћ натакне бржава (овна) ил бу-

гарина (прасе по од 5—6 мѣсеци или од године), па врти док се не испече. Служба Божия сврши се раније, те хайд сви у господара. На трпези пружио се печен ован онако цио. Ехайд, ко ће да му осѣче главу? „Дад овамо ту граховачку саблю, — рећиће господар — те удри по шип“. Затим перјаници изфракаше као најбољи касаци са своима ножевима, кои су многу одрубили главу; те примакни сваки трпези и онако по црногорски закуси. После хайд к владци Ету е назиме пружило се као да ће да бега. Хайд Милутиновићу, (инципир из Србије кои црта планза нову варош у Бѣлопавлићима и за гимназију на Цетинију), да видим, е сил кадар да рубиш главе; твой е отац нѣкада овде у кули дѣлио судбину са црногорцима; па ево му и сина да послужи Црну Гору. — И Милутиновић (син Чубра Чойковића) онако доста шалвив човѣк, — намршти се, те на мах одрубил свинчету главу. Тако се ишло далѣ код све госпode цетиньске редом, пѣвало се и шалило, но све у најлепшем договору и приятельству. Нема ту ни да се ко накресао (као што бива тамо у маџарској) него е сваки весео а трезан: Пѣва се „Хой ябуко зеленико“ два и два у глас, а друга два одговарају.

У вече биясмо сви у кнеза. Палила се ела по руском обичаю (ѣлка) за любов дѣчию и нѣма на радост. И ту играсмо и пѣвасмо, господар весео и задовољн веселише се с нама. А и како да nebude весео, кад види како га силно любви нѣгов храбри юначки народ, кад види како е народ нѣгов одушевљен за слободу, за обрану своје землѣ и свога господара „Та само да си нам ти здрав, Господару,“ — чувш често — „па да ни поведеш онамо куд су наши стари, тамо до Призрена! — Хоћу ако Бог да! — одговори кнез Никола.

Дивотно е виђети како се Црногорци уздају у себе и свога господара. „Аман смо ти мали, Господару, — рећи ће едан войвода, — ка и една земля у свѣт; но се нико маиѣ бои по ми. Вѣра ви Божа, Русија е велика; но да завоишти на ню Вранцуз или други кои душманин, опет би се нѣшто стравила. А ми Црногорци? Ха! та пѣвали би и попѣвали у овай крш па вѣра ви Божа, мучније би му било, но с великом Русиом. Е, па умрѣли би, умрѣли! А шта ће ни живот ако ние слободе? Та ми само Бога молимо, да ни ко зађене. Ал неће, неће, нико да ни напане, јдна му майка, да нележимо овдѣ ка овце, но да се биємо ка юнаци! и т. д.

Е кад сравним овако самопоуздаѣ и оваку любов к отач-

били, са оним страхом с' коим у другим земляма вояци у бой полазе, па још кад сравним ове дивове и сиве соколе горске са мекушцима, и зеленашима, што их у другим земляма у войску терају, онда ми није чудо што се Црна Гора према свима нападаима душманским скоро пет стотина година одржала у својој слободи и независности, одржала и онда, кад је под турским игом стенила скоро сва Угарска, и кад је сва Европа од крвожедни Азијата стренила.

Тако весело проводисмо Божић све до Новог Лѣта, гдѣ опет у господара завршисмо стару и дочекасмо нову годину и око поноћи опалише топови, те сви поздрависмо господара са новом 1870-ом годином. Толико о веселю. —

Знам да ће вас радовати кад чуєте, да ће се у Црној Гори кроз кратко време отворити ђимназија. Пет хиљада даваће света црква од своих добара, а пет хиљада правителствена каса на издржаванѣ те ђимназије. Одма с пролећа почеће се и зидати здание за њу. Господар се живо заузео око подизања просвѣте и око напретка Црне Горе. Телеграфска жица већ ради измеђ Цетинја и Рѣке, а скоро ће и измеђ Бѣлопавлића, а надамо се да ће и Аустрија скоро од границе наше до Котора жицу везати. Пет младића црногорски, кои су само основне школе свршили, за седам недеља научише подпуно телеграфисати, тако да се одма могу на брзоявне станице понаместити.

Хоће ли бити ваљаних приправника кои би хтѣли доћи за учителѣ основних школа у Црну Гору? Отворићемо бар 8 мѣста. Плата ће бити 400—500 форинти стан и дрва.

Ето видите да и мала Црна Гора тежи својски за просвѣтом. Наша богословия добро напредује. Ђаци уче са неуморљивом снагом, а то ме врло весели и тѣши.

Станѣ фонда Школскога Листа

коим Срб. црквена Обштина у Сомбору руке
с концем 1869 године

А. Приманѣ.

По рачуну у Школском Листу штапаном, на свршетку 1868 године износило је станѣ фонда Шк. Листа: — 3775 ф. 41½ п.

4. фебр. 1870. Уредништво фонда Школ. Листа уцело је у касу фонда прилоге кои су у течаю 1868. године пѣму са разних страна достављени, као што је то у броевима

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

1. 2. 6. 14. и 16. истога Листа од 1869 године објав-
 њени — — — — — 52 ф. 10 н.

Истога дана унело е у поменути касу Уредништво
 Школскога Листа добровољне прилоге на фонд овај од
 читатеља књиге: Србска црква од Архимандрита Живкови-
 ћа, (видиброове 1, 2, 4, 6 и 7 Школског Листа од 1869
 године. — — — — — 69 „ 90 „

На капитал од 200 форинти примљен е интерес
 годишњи — — — — — 12 — —

На задужнице државне г. Павла Ђорђевића од
 210 ф. интерес 5% за 1869. годину. — — — — — 10 „ 50 „

На капитал од 2053 ф. 73½ н. интерес 6% од 20
 фебруара 1868 до истога дана 1869 — — — — — 123 „ 22 „

На капитал завештанија Архимандрита С. Михайловића
 од 150 ф. интерес 6% у суми од 9 ф. издан е Уред-
 ништву Школ. Листа у име предплате за три сиромашне
 школе — — — — —

ПРИМЉЕНО. На растеретницу барона I. Николића од 100 ф.
 интерес од 1. мая 1867 ние подизан, из узрока тога што уз исту нема
 купона.

На крају 1869, године цела главница фонда Школског Листа са-
 стои се из: 4043 ф. 13½ н. а. вр.

Б. Издаванѣ.

Пре почетка године 1869. на издаванѣ књига и икона издата е
 сума од 1032 фр. 68 кр. која неноси за сада интереса.

21. Апр. 1869. по упутству управе приправничког завода изплаћен
 е књиговезцу С. Шену за увезиванѣ књижница: Народне песме рачун
 од 24 фл. И тако сума издаваня износи свега: 1056 ф. 68 н.

Кад се од гореозначене главнице: 4043 ф. 13½ н. одбие у изда-
 ваню налазећа се сума од: 1056 ф. 68 н, то остае лихвоносно главно
 фонда Школскога Листа: 2986 ф. 40½ н.

Станѣ фонда за учитељске сироте.

На крају 1868 године било е — — — — — 243 ф. 16½ н.

Од дара са Срб. Бечейског маялеса год 1869 по-
 ловина предата е у овај фонд што е у бр. 14 Шк.
 Листа о. г. назначено то чини — — — — — 10 „ 90 „

Госп. Јован Настић учитељ Сентомашки поклонно
 е преко уредништва Школскога Листа под 31. Дец. 1869
 на овај фонд — — — — — 2 „ 50 „

Интерес на лански капитал за 1869 износи 14 „ 60¼ „

Станѣ целога фонда за учитељске сироте на кон-
 цу 1869 године састои се из — — — — — 271 ф. 47 н.

ПРИМЉДБЕ ЕДНОГ УЧИТЕЉА

на предлог о уређењу школа у броју 16. Школскога Листа.

Већ е 55 година протекло од како бѣдни учитељи србски за пристойном платом чезну, па све то бяху суетне желѣ. Код толиких школских инспектора и директора, што су се зато време изређали, останахше учитељи наши у нади преварени, и осим гдѣкоих мѣста у Бачкој и у Банату, свуда се иначе пате и муче проводећи са своим породицама живот пун јада и чемера, ер им е плата тако малена, да се с њоме ни найумерније живећи на край изалазити неможе, а камо ли да се остави коя пара за старост и за сироте.

С тога се из дубљине срца жалити морамо што смо од народа за толике наше муче и заслуге тако люто презрени, и што нас заступници народни, па међу њима и сами осведочени пријатељи школски у предлогу, о коме е рѣч, са 80 кр. дневне наднице награђую, не обзирући се на то, да са толико новчића ни едан обични служитељ домаћи себе и свою породицу у данашњим околностима и на оваковој скупости издржавати неможе, а како ће да с том надницом на край излази учитељ, од кога се захтѣва свестрано образованѣ, од кога се захтѣва да осим гимназије и реалке три године припарандио учи, кои се на свакојаке испитне муче меће, и кои напоследку треба да се станю свом сходно и чисто одева.

Народни сабор од год. 186 $\frac{1}{2}$ одредио е доста богату плату свештеницима, а уз ту им е ставио још и доста штоле и свакојаких поклона, недавши им ни мало више посла но што су дотле имали; ер о проповѣданю слова Божиег и ученю науке вере, нити е на сабору било речи, нити видимо да се у том послу што болѣ ради нег досада. Па зашто се слави Саборније постарао и о томѣ да учитељ снабдѣ бар онако као што су снабдѣвени свештеници IV. класе, кад од учитеља много више труда и рада иште него од свештеника? Ил зашто бар овај поповљѣни саборски предлог није тако удешен, да се поправи сада што е онда погрешено, и да се већ еданпут залече ране учительске? Господо славна! што год желите себи, желите и нама сиромахом, кои се неопсредно трудимо да дѣцу србску васпитамо, просвѣтимо и па добар пут изведемо. Кад знадoste професорима богословие дириктуралним надзорницима и врховном управителю назначити онако богате плате, путни паушал, станарину, додатке сваких десет година, па на послетку после тридесетогодишнѣ службе подпуну пензию, зашто и народним учитељима неосигурасте плату од 600—500 или барем у крайнѣм случаю од 400 ф.?

Читамо у бр. 36 државног Школског Листа, како се Еврен старао за своје учитељѣ, како их с добром платом осигураше и државну помоћ за пензионски учительски фонд свой измолише, па зар се неби и ми могли на њи угледати, и барем њиховом примѣру слѣдовати, кад више што нег они и пре њи учинити кадри смо?

Неоклевай дакле, народе србски, већ своим учитељима дай што пре пристойну плату, па се онда тек надај добрим учитељима: иначе док год будеш учитељ као просяке држао и од њи закидао, веруй ми да ћеш единако у назадку остати, па ма се колико пропясивало, шта се све у нар. школи предавати има.

У Острову.

Стеван Карановић учитељ.

ШКОЛСКЕ ВЪСТИ.

НАРОДНЕ ШКОЛЕ И УЧИТЕЉИШТА У РУСИЈИ. У Русији губернијалне скупштине веома се старају о умножењу основних школа по селима и о ваљаномизображавању приправника за учитељско звање. У Петроградској губернији има на 300 основних школа за сеоку дѣцу. Московски комитет писмености, кои се налази у друштву земљодѣлског, на предлог својега председника Г. Д. Дашкова закључио је, да се на многим местима отворе летњи течаџи за сеоске учитеље у којима ђакони црквенијци и други писмени люди, кои се са ученима сеоске младежи бавити желе, практично ће се упознавати с разумним начином обучавања. Предавања у овим течаџима држаће едан стручни педагог уз припомоћ помоћника и едног свештеника као вѣроучитеља. Од неког времена улазе у обичај у Русији и амбулаторне школе налик на оне у Норвежкој. Губерниска управа шаље предаваче да путују по малим и удаљеним селима, и да у њима држе неделом и свецем популарна предавања одрасломе народу, а малу децу да уче сваки дан читати и писати. У сваком поедином заселку бави се такав предавач по два три месеца, па онда иде даље. Трошак на издржавање едног амбулаторног учитеља, заједно са књижицама што ученицима на дар дају, узима се годишње на 1000 сребрних рубаља. У удаљеној вятској губернији жупаниска скупштина доконила је, да се на све стране подижу мале земљодѣлске школе, ал пре тога има се основати школа за учитеље и уз њу газдинство за углед. У овој школи предаваће се закон Божиј, рачун, ђеометрија, цртање, практично земљодѣлство, природопис, хемија, механика, архитектура, сточарство и основни појмови о политичкој економији. У ову школу примаће се ученици по свршетку уздног училишта (као нижа гимназија) ал релативно и учиће се у нjoj за три године а годишњи трошак на издржавање те учитељске школе износиће 20 до 25 тисућа рубаља.

ПОКЛОНИ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА И НА ФОНД ЗА УЧИТЕЉСКЕ СИРОТЕ. После завршеног и предатог рачуна за 1869. год приложили су на фонд Шк. Листа Пр. Г. Петар Купусаревић св. Сакулски 1. ф. Г. Никола Кирић уч. Ађански 1. а на фонд за уч. сироте приложио је Г. Ђорђе Крагујевић уч. Јабуки 3 ф. Прилози предани су блајинику Срб. Цркв. општ. Сомборске.

Овде споменути имамо, да је Гд. Јован Настић уч. Сентомашки на свршетку Децембра прошле год. на на фонд за учит. сироте приложио 2 ф. 50 н. што је у рачун 1869 год. уведено.

О Б Я В А. Код књижара С. Шена у Сомбору добити се може књига: „Библичне повѣсти новог завѣта у библичним речима. од Н. Ђ. Вукићевића III. издање: цена је 40 н. а. фр. На 10 књига даје се 11. на дар. Код истога књижара могу се и све срб. књиге што су у изјави на почетку овога броя назначене за готов новац добити.

 Многобројне дужнике од 1866; 1867; 1868 и 1869 год уљудино опоминџм, да се најдалје за 14 дана одуже.

Лист излази двапут месечно.

Цена је на целу год. три форинта, а на по год. 1. ф. 50 нов.

Издаје и уређује Ник'ола Ђ. Вукићевић.

Тискано код Фердинанда Битермана.